

Firalen

Kolofon

ISBN: 978 90 8954 846 7

1e printing 2016

© 2016, Kathy Reichs

Oersetting: Geart Tigchelaar, Hovegârd, Ljouwert

Utjouwerij Elikser

Ossekop 4

8901 AA Ljouwert

Foarmjouwing binnenwurk en omslach: Evelien Veenstra

Útjefte fan dit boek waard mei mooglik makke troch:

Provinsje Fryslân

provinsje fryslân
provincie fryslân

Feitsma Fûns

F e i t s m a F û n s

fiûns fûns út Frysk

Douwe Kalma Stifting

D O U W E

■ S T I F T I N G ■

K A L M A

De Stichting Kristik Frysk Folksboek

It oersetten fan dit boek waard mei mooglik makke troch finansjele
stipe fan de provinsje Fryslân.

Neat út dizze útjefte mei fermannichfaldig wurde, opslein yn automatisearre gegevensbestannen
en/of iepenbier makke troch middel fan print, fotokopy, mikrofilm of op hokfoar oare wize
ek, sûnder foarôfgeande skriftlike tastimming fan de skriuwer en de útjouster.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means,
without written permission from the author and the publisher.

Kathy Reichs

FIRALEN

Oersetting: Geart Tigchelaar

Prolooch

In gewearskot is it lûdste lûd wat der is.

Foaral as de kûgel op dy ôfkomt.

Beng! Beng!

Kûgels sloegen troch it blêdetek. Boppe my kieten apen en naaiden út.

Dêrûnder draafde ik.

Myn fuotten sloegen it strewel del dêr't ik mysels blynwei trochhinne wrotte.

Net omsjend, fuotten hammerjend stoarme ik troch it beamkeguod. Ferstân op nul. Deabenaud.

Wêr is it paad?

Foarmen skeaten foarby yn it tsjuster. Beammen. Strûken. Skrokken bisten. Moardners mei gewearen? Ik seach it ferskil net. Mei bûnzjend hert batste ik troch yn in giseldraaf. Op goed gelok.

In woartel griep myn foet en dêr gie ik. Pine skeat my yn 'e foet.

Oerein! Oerein! Oerein!

Yn it tsjuster sûze wat gruts by my del. Ik stie stil, as beferzen.

'Ben?!?!'

Gjin antwurd. Ynienen wie it stil.

Hjir wachtsje betsjut de dea. Rinne!

Ik klautere oerein, draafde de nacht yn.

Wie Hi fierderop? Shelton wie linksôf gien, de strûkeboel ynstood.

Lit it Ben wêze dy't by my delrûn!

We hienen gjin plan hân. Wêrom soenen wy? Net ien

wist dat wy hjir wienen, of wat wy dienen.

Wa yn 'e goedichheid besiket my del te sjitten?

Achter de pûst hapte ik nei lucht.

Letter, nei de feroaring, koe ik oanienwei trochrinne. Fluch. Net wurch te krijen. Myn perfekte sicht priemkjend troch de nachtlke skaden. Net hymjend, ferdwaald yn it foarmleaze tsjuster.

Dit ûnrant soe gjin kâns hân hawwe, wa't se ek mar wienen. Net as ús krêften los wienen. Myn roedel soe harren ferskuord hawwe. Wittend wat te dwaan, sûnder in wurd wiksele te hawwen. Soe harren beslûpt hawwe as wienen it jonge katsjes. Dan it túch derút lutsen hawwe.

Mar net dy jûns. Ik siet flink yn 'e problemen. Myn ried te'n ein. Ik skiet yn 'e broek.

Dus draafde ik. Fluch. Tûken klauden nei myn earms en fuotten en skuorden myn fel iepen. Einlings berikte ik de iepen romte.

It strân! Ik wie tichtby.

In stim systere út it neat wei.

'Tory! Hjirhinne!'

Shelton.

Godtank.

Yn it stjerreljocht koe ik krekt in boat gewaarwurde. Ik sprong oer de reling, liet my op de foarplecht sakje en draaide my om om nei it strân te dikerjen. Frij. Foar it momint.

'Wêr is Hi? Ben?' Ik flústere, hime, wiet fan it swit. Ik sloech as in flipperkast hast op tilt. 'Ik bin hjirre.' Ben kaam hoeden út it tsjuster wei. Mei in flugge sprong wie er yn 'e boat en glied achter it stjoer. Mei de kaaien yn 'e hân wachte er, bang om de motor oan te dwaan. Bang om it net te dwaan.

Hi wie dêr noch ergens.

Wy sieten te wachtsjen, yn grutte spanning. De moed
sakke my yn 'e skuon.

Toe, Hi. Kom no. Asje, asje, asjeblyft ...

Diel ien Eilannen

Haadstik 1

It begûn allegearre mei in identiteitsplaatsje. Of eins in aap mei in identiteitsplaatsje. Kies mar. Ik hie witte moatten dat it foar problemen soargje soe. Hie it oanfiele moatten. Mar doe wie ik net sa skerp as no. Ik wie noch net evoluearre. Noch net.

Ho.

Ik rin op mysels foarút.

It wie in trochsneed sneontemoarn thús, alhoewol't myn thús allesbehalve trochsneed is. It is unyk. Bizar sels. Dat wol sizze dat it presys by my past.

Der binne hjir rûnom in soad nijsgjirrige dingen, teminsten, ast safolle fan it bûtenlibben hâldst as ik. Net in natoerleafhawwer? Dan fynst myn buert faaks in bytsje ... út 'e reek.

Want ik wenje op in ûnbewenne eilân. Of teminsten in aardich legienien.

Morris Island. Myn hûs leit fier fuort fan 'e gewoane hûzen. It lêste stadium. Nergenshûzen. De achterein fan Charleston. It is net sa slim ast net fetber foar iensumens bist. Wat ik wol bin, mar goed. Stadichoan ha ik leard it fuottenein te wurdearjen.

Eilannen kinne yndrukwekkend wêze, mar dat is mei Morris net it gefal, it is nammentlik mar seis fjouwerkante kilometer. It noardlike stik is in saaie stripe mei gloaiende, sânige heuvels. Dan, yn 'e midden, rize sânheuvels op oant in hichte fan tsien of tolve meter en dy rinne nei it suden, dêr't it eilân breder wurdt. De westkant bestiet út tichtbegroeid moeras flankearre troch ûndjippe tijpoelen.

Yn it easten leit de grinsleaze Atlantyske Oseaan.

Dunen, moerassen, strannen. En rêst. In hiel soad rêst.

Der binne mar twa moderne bousels op ús skytlytse stikje grûn. Yn ien dêrfan sit it kompleks dêr't ik wenje, it oare is in dyk. Dé dyk. Us iennige ferbining mei de bûtenwrâld. It is in smelle ienbaans stripe asfalt sûnder strepen, dy't nei it suden bochtet troch dunen en moerassen foar't er Morris ferlit en oer Lighthouse Creek nei Rat Island rint. Uteinlik komt er út op de grutte dyk by Folly Beach en giet dan by Goat Island del rjochting de stêd.

Rat. Goat. Folly. Moatst it histoarysk genoatskip fan Charleston freegje wa't dy prachtnammen keazen hat. Sa binne der noch folle mear.

It wie allegearre nij foar my. It jier derfoar hie ik noch noait súdlik fan Pennsylvania west. Doe dindere ik it libben fan ús heit yn.

Oer myn 'húsgenoat' ...

Christopher 'Kit' Howard is myn heit. Kit en ik witte dat feit op 'e kop ôf seis moanne. Dat wie krekt foardat ik ferhuze nei South Carolina om by him te wenjen.

Ik hie gjin kar nei wat der mei mem bard wie.

Nei it ûngemak.

Ik wit net wêrom, mar mem hat my noait oer Kit ferteld. Hy hie der gjin weet fan dat er heit wie. Dat er dat feitliken al fjirtjin jier lang wie.

Kit kin der noch altiten net oer út. Ik sjoch it sa út en troch op syn gesicht. Hy wurdt wekker fan in knipperke of hy dûkt wer op foar wat lucht nei skoften fan hurd wurkjen en springt dan letterlik yn 'e loft fan skrik as er my opmerkt. Ik sjoch him tinken: *Dat is myn dochter. Ik haw in dochter dy't fjirtjin is en by my wennet. Ik bin har heit.*

Ik haw deselde skok, âlde. Ik pak der ek mei om.

Hoe moat ik myn nij ûntdutsen heit omskriuwe? Kit is ienentritich, in seebiolooch en wittenskiplik ûndersiker by it ynstitút op Loggerhead. In workaholic.

Hy is ek ien dy't neat ôfwit fan it heit-wêzen.

Faaks is it ek te nij, witst wol, de ferwûndering om der achter te kommen datst in healfolwoeksen bern hast. Of Kit moat tinke oan syn eigen jonge, wylde jierren. Hoe dan ek, hy hat gjin flau idee wat er mei my oan moat. De iene dei kletst er mei my as wie ik ien fan syn maten, de oare dei behannelet er my as in lyts bern.

Om earlik te wêzen, ik haw der foar in part ek sels skuld oan dat dingen net altiten sa lekker rinne. Ik bin gjin heilige. En ik moat der likegoed oan wenne dat ik ynienen in heit haw.

Hjir binne wy dus. Tegearre. Pats-boem *in the middle of* hielendal nergens.

Dy deis wie ik dwaande mei it klassifisearjen fan skelpen op soart. Drûch? Miskien wol. Mar ik bin in nerd. Ik libje derfoar om dingen út te fûgeljen, antwurden te finen. Mem makke altiten grapkes dat it dreech wie in bern op te fieden dat tûker is as de measte heechleararen oan universiteiten.

Wat ik dêrfan fyn? Ik doch gewoan wat ik doch.

De hiele keukentafel lei besiedde mei steapels skelpen. Skearmessen. Moanneslakken. Seachjes. Krekt skjinmakke en opbjind leine se te glimmen yn it iere sinneljocht.

Ik helle in nij eksimplaar út 'e amer dy't oan myn fuotten stie en soarge derfoar dat ik gjin bleekwetter op myn klean barge. It wie in seeslaxskelp, in Scotch Bonnet, maklik te werkennen: wyt, aaifoarmich, mei reade en brune stippen op it ynkurven oerflak. Bliid mei myn seldsume fynst lei ik 'm oan 'e kant om te drûgjen.

Rikke. Pakke.

De oare dy't ik pakte wie in mystearje. Arkskelp? Kokkel? Beide mokselsoarten komme in soad foar oan 'e kust fan South Carolina.

Alhoewol't er al mear as twa oeren yn bleekwetter lein hie te weakjen, wie de bûtenkant fan 'e skelp noch bebakt mei rommel.

Bêst genôch. Ik wie al op syk nei in ferlechje om myn elektrysk ark brûke te kinnen. Dat hie ik krigen fan myn muoike Tempe.

Hast miskien wol fan har heard.

Ik wie ferheard doe't ik dêrachter kaam. Ik bin famylje fan doktor Temperance Brennan, de wrâldferneamde forensysk antropologe. Se is in soarte idaal fan my. Doe't Kit it my foar it earst fertelde, woe ik him net leauwe, mar it die bliken dat syn ferhaal doogde. Tempes suster, Harry, is myn beppe.

Wy hawwe in ferneamd persoan yn 'e famylje. In ferneamde wittenskipper. Wa hie dat tocht?

Okee, op dat stuit hie ik muoike Tempe noch mar ien kear sjoen. Mar dat wie har skuld net. Sy wist ommers, lykas Kit, krekt in healjier fan myn bestean.

Muoike Tempe har baan is behoarlik spannend. Se identifisearret liken. Ja wier. In dea lichem kin ferbaarnd, of ûntbûn, of mummifisearre wêze. It kin optille fan 'e maitsen of allinnich mar in skelet wêze. Makket neat út. Muoike Tempe fynt út wa't de persoan is. Wíé. Dan besykje sy en de plysje te achterheljen wat der mei harren bard is.

Net ferkeard, ast in sterke mage hast. Ik tink dat ik dy ek haw.

It help om mysels better te begripen doe't ik fan myn muoike hearde. Wêrom't ik in antwurd hawwe moat op alle fragen, alle riedsels oplosse moat. Wêrom't ik leaver lês oer

fossile rôffûgels of it broeikaseffekt as dat ik winkelje om in nij taske.

Ik kin der neat oan dwaan. It sit yn myn DNA.

Muoike Tempes spesjaliteit is dat se feiten lospluzet fan bonken. Hoe kin ik better har kado brûke as by it skjinmeitsjen fan deade weakdierskelpen?

Dat binne skelpen ommers: bonken.

Ik fandle in triedleaze Dremel út 'e arkbak, die de boarstelkop derop en bjinde hoeden de koarsten fan de skelp ôf. Nei in skoftke wiksele ik de boarstelkop mei in skjirkop om mear smoargens fuort te heljen.

Sadree't de gruttere seepokken derôf wienen, pakte ik myn mikrosânstrieler fan Neytech, sleat 'm oan op in lytse luchtkompressor en spiede de skelp hoeden ôf mei aluminiumoksidesân. Dêrnei brûkte ik een toskpluzer om de lêste dôfhûdige stikjes derôf te pûlkjen. Nei't ik it restearjende grús ôfspield hie mei in mûledûs, krige ik de Dremel wer, mei ditkear de polystkop derop. Klear.

De skelp lei op 'e tafel foar my te glinsterjen. In bûnte, bêzje ovaal mei in pearseftige binnenkant. Tsiensintimeter lang. Mei in dúdlik ribpatroan dat fan it skarnier nei de râne rint.

Ik seach it twa kear nei yn myn gids fan de kust fan South Carolina en dat befêstige myn fermoeden. In grutte kokkel. *Dinocardium robustum*.

Mystearje oplost, ik lei de skelp by de goede steapel en dûkte wer yn de amer. Leech.

Tiid foar wat oars.

Ik woe mar wat ite. Net folle kar, want Kit hie mear as in wike net nei de supermerk west. Ik ûnderdrukte myn argewaasje. De winkel wie in healoare riden, op James Island, hy kaam der no net echt alle dagen del.

Ferballe nei in ûnbewenne eilân. Prachtich.

Ik stelde mysels tefreden mei snackwoarteltsjes. Alde. Ferslaafd dat ik wie, iepene ik in blikje cola light. Ik wit watst tinkst, mar ik besykje echt wol sûn te iten. Mar gun my myn kafeïne, ast wolst. It hert wol hawwe wat it hawwe wol.

Ik seach op myn tillefoan. Se wienen let. En ek gjin sms'ke.

Ik beprakkesearre myn mooglikheden. Nada op tillefyzje. Gjinn ferrassing.

Neat rôp my ta fanút myn steapel noch te lêzen boeken. It ynternet wie net folle oan. Gjinn nijs op Facebook.

Gjinn húswurk dat wykein. It wie ein maaie, en it like as woenen de measte leararen krekt as de bern it jier sa noflik mooglik útsitte.

Ik siet fêst. Noch mar fjirtjin, ik koe dus net samar yn 'e auto springe en fuortride. Boppedat, wêr soe ik hinne moatte? Mei myn freonen yn 'e stêd omhingje? Asjeblyft. Elkenien dy't my lije mei, is ek in iensume eilânbewenner.

Dan bliuwe pleatslike mooglikheden oer. Beheind dus, op syn sêftst sein.

Wêr wienen hja eins?

Hie ik al ferteld dat myn buert de meast achterôf lizzende strjitte yn Charleston is? Op ierde? Net ien dy't ek mar yn 'e buert wennet. De measte kaarten jouwe net iens oan dat Morris Island bewenne is. De hiele wyk bestiet út tsien hûzen, boud binnen in betonnen ôffreding fan hûnderttrich meter lang. Fjirtich sielen yn totaal. Dat is it. Oars net.

Fan ús hûs ôf is it sa'n tweintich minuten riden foardatst it earste ferkearsboerd tsjinkomst. Op dat punt bist noch hieltiten fier fan 'e beskaving ôf, mar op de goede wei. Myn freonen en ik slaan meastal de dyk oer en reizgje mei de boat.

Under de yndruk? Terjochte. Want hoefolle minsken

kensto dy't wenje yn in renovearre militêre barak? En ik haw it net oer dizze iuw. Dit gebou is superâld.

Under de Amerikaanske Boargeroarloch waard Morris Island brûkt om de súdlike yngong nei de haven fan Charleston te bewekjen. De konfederearren bouden in fort, Fort Wagner, om de tagong ta de noardlike punt fan it eilân te blokkearjen. Goeie set. De rebellen hienen dêr ûnfoech grutte gewearen. Wagner stie breedút op it iennige paad dêr't de Yankees oer moasten om nei harren ta te kommen.

Fort Wagner, Fort Moultrie op Sullivan's Island, en Fort Sumter, in blok beton yn 'e midden fan 'e haven, foarmen de kearn fan Charleston's ferdigening tsjin in oanfal fan see. Yn 1863 besocht it leger fan it federale regear Wagner te bestoarmjen. De 54^e ynfantry fan Massachusetts, ien fan de earste rezjimenten yn Amearika mei swarte soldaten, late de oanfal. En, spitigernôch, in folsleine mislearring. Sels harren kommandant sneuvele.

Ik haw dêr ris in film oer sjoen. Ik leau dat Denzel dêr in Oscar foar wûn hat. Hy fertsjinne it, ik moast der fan gûle. En dat doch ik net faak. Miskien hie ik jubelje moatten foar de soldaten fan Charleston, mar ik kom fan Massachusetts. Boppedat kies ik net de kant fan slavedriuwers. Echt net. Hup federalen!

Fort Wagner waard nei de oarloch ûntromme, mar it gebou sels bleau stean. No is Morris Island in natuerreservaat ûnder behear fan de universiteit fan Charleston. Dat is ús heit syn baas. Dat jildt trouwens foar elkenien dy't hjir wennet. Doe't de universiteit de âlde barakken fan Fort Wagner renovearje litten hie, waarden dy oanbean as fergese wenten foar de stêf dy't op Loggerhead Island wurket, de ûndersyksfasiliteit yn see. Loggerhead is sels noch lytser en noch minder goed berikber as Morris.

Us heit naam it oanbod graach oan. Oait besocht fan it salaris fan in professor te libjen?

Ik wachte noch hieltiten ûngeduldich. Ik hie yn 'e holle om nei Folly Beach te gean, mar myn lift kaam net opdaagjen.

It like derop dat it neat wurde soe, dat ik besleat om in eintsje te hurdrinnen, ien fan 'e dingen dêr't Morris poergeskikt foar is. Ik gie nei boppen om my te ferklaaien.

Alle hûzen yn ús lytse wrâldsje binne presys itselde. Fjouwer ferdjippingen heech, allegearre heger as breed. Fariaasje dy't der is, is der fanwegen persoanlike smaak yn ynrjochting en yndieling fan 'e romtes.

Yn ús gefal bestiet de ûnderste ferdjipping út in kantoar en in garaazje foar ien auto. Op de earste ferdjipping hast de keuken, ytkeamer en sitromtes. De twadde ferdjipping hat twa sliepkeamers; dy fan Kit achtern en dy fan my oan 'e foarkant, mei útsicht op it pleintsje.

De boppeste ferdjipping hat in grutte keamer dy't wy brûke as Kit syn mediasintrum. Ik neam it de Mannegrot. Dêrwei kinst op it dakterras komme, mei in skitterjend útsjoch oer see. Al mei al lang net ferkeard, hoewol't fjouwer treppen omheech betiden deadlik wêze kin.

Wylst ik myn Adidas fitere, seach ik út myn sliepkeamersrút wei. In bekend stal sprong yn de haven op 'e pier. Hiram, op topsnelheid. Dy't, om it raar te sizzen, net yndrukwekkend is.

Hi hime deroer en ploegde de helling nei it haadgebou op. Syn wangen wienen fjoerread en it hier siet fêstplakt op syn gesicht.

Hi draaft net foar de lol.

Ik pakte myn kaaien en skeat nei ûnderen.

Der wie wat te rêden.

Haadstik 2

Bûtendoar wachte ik op Hi.

Ik stie op it pleintsje oan 'e foarkant fan ús rychje hûzen. De sinne baarnde op it gers. Us gersfjild, sa grut as in heal fuotbalfjild, is de iennige grutte griene stripe op it eilân.

Achter it pleintsje kromje palmbeammen opstannich út it sân wei, fêstberet om wat karakter ta te heakjen oan it gehiel. De beammen wienen de iennige obstakels dy't myn útsjoch op see yn 'e wei stienen.

Mei de hân boppe de eagen stoarre ik nei it westen. In lichte moarnsdize ferburch de oseaan. *Dêr ergens leit Loggerhead*, tocht ik. En Kit, dy't wer yn it wykein wurket.

Ut it each, út it hert, tink ik. Hoe dan ek. Hy die mar komselden dingen mei my.

Noch hieltiten gjin Hi.

It wie noch mar maaie, mar de temperatuer wie al om de tritich graden hinne. De lucht wie swier fan de rook fan gers, sâlte moerassen en de sinne op beton.

Ik jou it ta. Ik bin in switter. Ik swit. Doe begûn it ek. Hoe kinne dy suderlingen dy hjittens ferneare?

Eartiids yn Massachusetts wienen de lette maitiidsdagen noch altiten noflik koel. Perfekt om te silen op de Kaap. It wie Mem har favorite tiid fan 't jier.

Einlings ferskynde Hi oan 'e râne fan de tún, swier hymjend mei dweiltrochwiet hier en shirt. Ik hoegde gjin heldersjende te wêzen om te witten dat der wat oan 'e hân wie.

Hi pongele nei my ta, dúdlik achter de pûst. Foar't ik wat sizze koe, skeat syn finger yn 'e loft om in tel geduld te

freegjen. Mei de hannen op 'e knibbels besocht er wer by sûpe en stút te kommen.

'Ien.' Pûst. 'Minútsje.' Pûst. 'Graach.'

Ik wachte, benaud dat er derhinne falle soe.

'Achterôf besjoen wie it net in goed idee om hjirhinne te draven.' Fluch sykheljen, mear hikken as hymjen. 'It liket wol fjirtich graden. Myn ûnderbroek stiet yn 'e fik.'

Typysk Hi, altiten in hear.

Hiram Stolowitski wennet trije hûzen fierderop. Menear Stolowitski, Linus, is in labtechnikus op Loggerhead. In kalme, steatlike man. Hi liket net op syn heit.

'Wy moatte hjirwei.' Hi hime noch hieltiten, mar sa bot net mear as earst. 'As ús mem my sjocht, sleept se my mei nei in timpel of sokssawat.'

Hi's langstme om him skûl te hâlden wie gjin totale paranoia. Frou Stolowitski har sporadyske opstigingen fan frommens laten fakentiids ta in rit fan trije kertier nei de Kahal Kadosh Beth Elohim-synagoge yn hertsje Charleston. Ik haw efkes oefenje moatten, mar ik kin it einlings útsprekke.

Alhoewol't wy it faaks net alhiel iens binne oer dat hiele God-gedoch, binne de measte eilânbewenners it hjir wol oer iens: wy libje fierstente fier fuort om regelmjittich nei tsjerke ta te gean. Of nei de timpel.

Om earlik te wêzen, de presbyteriaanske tsjerke dêr't ik eins hinne gean moatte soe, is kilometers tichterby as Hi's synagoge. Kit en ik hawwe ien kear nei in tsjerketsjinst west. Binnen tsien sekonden hie ik troch dat er dêr noait earder west hie. Dat wie fuort de earste en de lêste kear.

Ik haw heard dat de Grutte Baas aardich begripfol is. Ik hoopje it mar.

Ruth Stolowitski jout ek lieding oan de Buertprevins-